

Torre de can Casaca

Granollers

Ubicació

Comarca:	Vallès Oriental
Lloc/Adreça:	A l'oest del terme municipal, a la Serra de Ponent. Can Casaca. Camí de can Casaca, s/n.
Emplaçament	Polígon industrial de la Font del Ràdium. Carrer de Severo Ochoa. A l'extrem nord d'aquest carrer prendre el camí de can Casaca, direcció sud, uns 200 m fins l'entrada de la casa.
Alçada:	200
Coordenades:	
Latitud:	41.600321563241
Longitud:	2.2716328011447
UTM Est (X):	439302
UTM Nord (Y):	4605658

Classificació

Número de fitxa	08096 - 88
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Contemporani
Segle	XIX
Any	Ca. 1849
Autoria de l'element:	Desconeguda
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Es conserva força íntegrament però li manca la coberta, de manera que està exposada a les inclemències del temps i amb perill de degradació de les estructures.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIL
Observacions protecció:	Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Arqueològic de Granollers. Núm. R-03. Protecció de tipus I: Conservació estricta. dc., 15/10/2003 - 12:00
Data aprovació:	

Número inventari	IPA 28993
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Restringit
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08095A007000950000KR
Fitxes associades:	
Connector biològic de la Serra de Ponent	
Muralla carlina	
Autoria de la fitxa	ARQUEOCIÈNCIA - J. M. Huélamo
Data de registre de la fitxa:	dl., 01/10/2001 - 02:00
Autoria de la darrera revisió:	Jordi Piñero Subirana
Data de la darrera revisió:	dt., 11/06/2024 - 12:57

Descripció

Torre pertanyent a la xarxa de telegrafia òptica construïda per l'exèrcit a mitjans de segle XIX. Concretament, formava part de la línia de Barcelona a Vic. Està situada 15 m a l'est de la casa de can Casaca, en un petit altiplà de la Serra de Ponent que domina el pla de Palou.

És una torre circular d'uns 10 m d'alçada que es conserva gairebé íntegrament, tot i que li manquen els forjats i la coberta. El mur és obrat amb maó, i consta de tres nivells o cossos, amb diferents obertures. Cada nivell és remarcat exteriorment amb línies de maó que sobresurten a manera de cornisa.

En un estudi recent (ACOSTA; CAMPS, 2016) els autors han analitzat un document militar fins aleshores desconegut sobre la línia telegràfica. Es tracta d'una memòria redactada l'any 1849 pel capità graduat tinent del cos d'enginyers de l'exèrcit espanyol, Bernardo Paternó. Aquest document aporta informació inèdita que permet fer una aproximació precisa de com va projectar-se la torre. Els autors, a més, han elaborat unes representacions en 3D de com devia ser la torre originària. Seguint aquests autors podem precisar una mica més la descripció de les restes que s'han conservat.

A la base la torre té un fonament lleugerament més ample de pedra d'uns 80 cm d'alçada. El primer cos conserva 10 espitlleres.

El segon cos conserva totes les obertures descrites en la Memòria; és a dir, la porta d'accés, la finestra i dues obertures que servien per mirar amb les "ulleres de llarga vista". Les obertures es troben perfectament alineades amb les torres col·laterals (és a dir, les que estaven comunicades visualment) tot formant un angle de 155,75 graus entre elles, cosa que garantia la perfecta visual.

El tercer cos presenta obertures per a les ulleres de llarga vista i una finestra en la mateixa posició que la del segon cos. També inclou espitlleres orientades cap a la base. Té el coronament de la cornisa superior i la teulada era de fusta, a dues aigües.

En aquesta part superior és on hi havia la instal·lació del telègraf òptic, del qual no en queda cap rastre. Segons la memòria, consistia en un gran pal que sobresortia per sobre de la torre, amb una esfera metàl·lica que es podia desplaçar en vertical, i dos discs metàl·lics que podien girar sobre l'eix central. Així podien

configurar diferents disposicions que s'havien d'interpretar mitjançant un llibre de codis.

Història

A mitjan del segle XIX es va establir a tot l'Estat espanyol un bon nombre de línies de telegrafia òptica que partien de la capital i arribaven a diferents punts estratègics de la península. Primer es va construir una xarxa civil, que a Catalunya venia de Madrid i enllaçava amb Barcelona i la Jonquera. Poc després s'impulsà una xarxa militar, motivada sobretot per la necessitat de comunicar de manera ràpida amb les terres d'interior arran de les guerres carlines. La xarxa catalana de telegrafia òptica militar va ser ideada pel Capità General de Catalunya Manuel Pavía. El disseny i la construcció els va dirigir el brigadier José Maria Mathé, el qual va aplicar un sistema amb característiques pròpies: el telègraf estava situat al terrat de les torres (mentre que en altres llocs era sobre un campanar o construccions elevades) i el mecanisme de comunicació també era diferent. Es basava en un seguit de combinacions en la posició d'una bola i una barra, que es traduïa en valors numèrics i després es descodificava mitjançant un diccionari. El disseny i la construcció de la xarxa es va fer en dos anys, del 1848 al 1849, però aquesta va tenir una vida molt curta. Oficialment es va donar de baixa el 1862, tot i que abans ja havia quedat obsoleta per l'entrada en funcionament del telègraf elèctric.

La Torre de can Casaca formava part d'aquesta xarxa de telegrafia òptica. A Granollers va tenir un primer precedent en el campanar de l'església, però aviat es va veure que tenia dificultats de comunicació visual, i es decidí edificar aquesta torre rodona de nova planta. Sembla que es va conèixer amb el nom de "Torre Sofia". Tot i que els militars la van designar com a "Torre - Estación recibidora de Granollers". Estava connectada visualment amb les torres de Bosquerons (al sud) i de Puiggraciós (al nord), a uns 11 km en línia recta (PÉREZ GÓMEZ, 2001). En un recent article Xavier Acosta i Ramon Camps han pogut analitzar un document militar de gran interès que aporta informació valuosa sobre aquesta torre. Es tracta d'una memòria sobre la telegrafia òptica redactada el 1849 pel capità graduat tinent del cos d'enginyers de l'exèrcit espanyol, Bernardo Paternó. Aquest document permet als autors aproximar-se de manera precisa a com es va projectar la torre, als motius que van portar a traslladar-la a la nova ubicació de can Casaca i al context històric de la formació de la xarxa de telegrafia òptica (ACOSTA; CAMPS, 2016).

L'indret on hi ha la torre de can Casaca va tenir un paper molt important en la Tercera Guerra Carlina, el 1872. A l'octubre d'aquest any, la guarnició de Granollers es va amotinar contra la seva oficialitat durant unes hores, quan la tropa s'apoderà de la vila fins que una columna militar, procedent de Barcelona, emplaçà llurs bateries a can Casaca, entrà a Granollers i desarmà els amotinats (BAULIES, 1986).

Bibliografia

ACOSTA FERRER, Xavier; CAMPS GIRÓ, Albert (2016). "La torre de telègraf òptic de can Casaca de Granollers", a *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, núm. 20. Museu de Granollers, pp. 57-92.

AGUILAR PÉREZ, Antonio; MARTÍNEZ LORENTE, Gaspar (2003). "La telegrafía óptica en Cataluña. Estado de la cuestión", a *Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, Universidad de Barcelona. Scripta Nova.

BAULIES I CORTAL, Jordi (1986). "La industrialització de la vila i la ciutat moderna", a *Estudis de Granollers i del Vallés Oriental, Núm. 1*, Aproximació al medi natural i a la història de Granollers, Granollers: Servei Municipal de Cultura, pp. 65-76.

CUSPINERA I FONT, Lluís et al. (2001). *Pla especial de protecció del Patrimoni Històric-Arquitectònic de Granollers*. Granollers. Document administratiu.

PERARNAU, Jaume; LEN, Lluís (1999). "La xarxa de telegrafia òptica de la Catalunya central", a *Arqueologia de comunicació. Actes de les IV Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya*. Girona 1977. Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya. Barcelona, p. 547-556.

PERARNAU, Jaume; LEN, Lluís (2004). *La telegrafia òptica a Catalunya*. Rafael Dalmau Editors. Patrimoni industrial. Temes, 1.

PÉREZ GÓMEZ, Xavier (2001). "Les torres telegràfiques del Vallès Oriental", a *Lauro*, Núm. 20, Granollers, Museu de Granollers, pp. 21-31.

PRAT, J. 2004: "4 pedres.. La telegrafia òptica a Catalunya". Institut cartogràfic de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Barcelona: 94.

ROMERO, F. Xavier et al. (2000). *Turisme naturalista*. Granollers: Taller d'Ocupació "la Font". Document mecanografiat.

Enllaços d'interès:

[Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya](#)

[La torre de telègraf òptic de can Casaca de Granollers](#)

